

Türler Neden Yok Oluyor?

Dünya'daki türler arasında insan, hayatta kalma konusunda ötekilerden çok daha başarılı oluyor. Homo sapiens türünün hızla artan nüfusu, yolları, evleri ve tarım amacıyla yaktığı ormanların tüten dumanlarıyla, balta değmemiş ormanlar için büyük tehlike oluşturuyor. Yoğunlaşan insan nüfusu, aynı zamanda kıyı bölgelere de yayılıyor; özellikle de yoksul ülkelerde doğayı yakıp yok ediyor.

ABD'li ekolog-biyolog Andrew Dobson'a göre, "İnsan nüfusunun hızlı artışı ve bu artışın getirdiği yeni yaşam alanlarının yaratılması, dünyada bugün yaşamını sürdüren biyoçeşitliliği en çok tehlikeye sokan olgulardır." Dobson'un bulgularına göre, yeryüzünde her gün 10 ile 38 arasında tür yok oluyor. Daha kötümser tahminlere göre ise günde 70 tür yok olmakta. Bu sayı, normal olarak kabul edilen doğal yok oluş oranının on bin katından daha yüksektir. Dobson ve meslektaşları Edward Wilson gibi biyologlar, bu gidikle, dinazorların topluca yok olmasından çok daha geniş boyutta bir tükenişin, bir çeşit tür çöküşünün yaşanacağından korkuyorlar.

Her ne kadar başka araştırmacılar, türlerin yok olmasının, yaşam alanlarının sınırlandırılmasına bağlanmasını kuşkuyla karşılarsa da, her türlü yaşam alanını kendi gereksinimlerine uyduran bir canlı türü olan insanın bulunduğu her yerde bitkiler de hayvanlar da sayıca azalıyor. Örneğin, Maoriler'in Yeni Zelanda'ya yaklaşık bin yıl önce ayak basmasıyla 12-13 moa türü yok olmuş. Uçamayan bu dev kuşlar, bir zamanlar Kuzey Amerika'da yaşayan mamutlar ve dev tembel hayvanlarla aynı kaderi paylaşmış. İn-

san, yaklaşık 12 bin yıl önce bu bölgelere yerleşmiş, avcılık yaparak bu büyük memeli türlerin tükenmesine yol açmış.

Dünya genelinde tutulan kayıtlara göre, yalnızca 1600 yılından bugüne, 83 memeli ve 113 kuş türü yok olmuş. Yok olan kuş türleri arasında söylencesel (efsanevi) Mauritius dronto bulunuyor: Bu kuş türü, Mauritius adasının keşfinden sonraki yüz yıl içinde, lezzetli eti nedeniyle, tümüyle öldürüldü.

Türler içinde özellikle tropikal ormanlarda yaşayanlar en fazla yokolma tehlikesi altında. Öte yandan, bu ormanlarda yaşayan türlerin yalnızca bir bölümü sistematik açıdan tanımlanmıştır. Belki de bu canlılar, daha insan tarafından bulunup tanınmadan yok olup gidecek.

Böcekbilimci Terry Erwin, yağmur ormanlarındaki 160 böcek türünün yaşamının yalnızca bir ağaç tü-

rüne bağlı olduğunu tahmin ediyor. Bu sayıyı, on binlerce tropik ağaç türü ile çarptığımız zaman (örneğin, Ekvador'da bir hektarlık bir alanda 300'den fazla ağaç türü görülebilir) elde edeceğimiz böcek türlerinin sayısı, sistematik açıdan tanınan bütün böcek türlerinin sayısından birkaç kat daha yüksek olacak.

Bu nedenle, ABD'nin resmi kaynakları tarafından 1995 yılında 1 479 olarak belirlenen dünyada tehlike altındaki türlerin sayısı gerçeği yansıtmıyor. Yağmur ormanları, her yıl %1 kadar (Kosta Rika'nın kapladığı alan kadar) azalıyor. Erwin, Panama'da yalnızca bir hektarlık bir alanda bile çoğu bilinmeyen 18 bin böcek türünün yaşadığını öne sürüyor.

Dobson, insanların denetimsiz bir şekilde yayılmalarının sonucunda, önümüzdeki 50 yıl içinde, yağmur ormanlarında yaşayan türlerin beşte birinin yok olacağını tahmin ediyor. Fakat, günümüzde tanımlanan 1 400 000 türün dışında kaç türün olduğuna ilişkin kimse kesin bir tahminde bulunamıyor. Dobson, sadece böceklerde 10 milyon türün var olduğunu ve derin denizlerde de en az bir o kadar da tanınmamış türün olabileceğini varsayıyor. Buna dayanarak, toplam 30 milyon canlı türünün var olduğu ve bunların onda dokuzunun giderek yok olan yağmur ormanlarında yaşadığı söylenebilir.

Türlerin yalnızca çok küçük bir bölümü insanla bir arada yaşama konusunda memnun. Örneğin, ABD'nin New Mexico eyaletinin Socorro bölgesine ait deniz tespihböceklerinin son örnekleri, bu bölgedeki eski bir havuzda yaşamlarını sürdürüyor.

<http://www.geo.de/magazin/reportagen/attenschwund/index.html>
Çeviri: Aysegül Yılmaz